

Wrocław, dn. 24 stycznia 2023 r.

Jolanta Niezgodzka

Radna Rady Miejskiej Wrocławia

Pan Jacek Sutryk

Prezydent Wrocławia

dotyczy: odpowiedzi na interpelację z dnia 10 sierpnia 2022 roku w sprawie dostępności wegańskich posiłków w stołówkach i bufetach przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Wrocław

Szanowny Panie Prezydencie!

w odpowiedzi na odpowiedź na interpelację z dnia 10 sierpnia 2022 roku w sprawie dostępności wegańskich posiłków w stołówkach i bufetach przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Wrocław wskazuję, co następuje.

Już w interpelacji podkreśliłam, że zgodnie z art. 106 Prawa oświatowego szkoła może zorganizować stołówkę. W odpowiedzi zupełnie pominięto jednak fakt, że takie działanie ma służyć realizacji zadań opiekuńczych, w szczególności wspierania prawidłowego rozwoju uczniów i uczennic. Normę z tego przepisu należy jednak odczytywać łącznie z art. 10 ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego, zgodnie z którym organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

W odpowiedzi zupełnie pominięto treść art. 106 ust. 3 Prawa oświatowego i znaczenie pojęcia „w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę”. Pojęcie „w porozumieniu” oznacza, że wykonywanie wspomnianej wyżej kompetencji dyrektora „w porozumieniu” z organem prowadzącym oznacza, że zachodzi konieczność uzgadniania z tymże organem podejmowanych decyzji, choć – rzecz jasna – nie może to polegać na faktycznym pozbawieniu dyrektora kompetencji decyzyjnych. Ustalenie stawek oraz warunków korzystania ze stołówki szkolnej następuje w drodze wewnętrznego zarządzenia dyrektora szkoły, zaś „porozumienie” z organem prowadzącym oznacza potrzebę zakomunikowania temu organowi projektu zarządzenia i późniejszego uwzględnienia przez dyrektora uwag organu.

Niezrozumiałe i niemające żadnego oparcia w przepisach powszechnie obowiązującego prawa jest stanowisko, zgodnie z którym organ prowadzący nie posiada ustawowego upoważnienia w zakresie regulacji diet żywieniowych w publicznych placówkach oświatowych. Co istotne, dyrektor szkoły jest tylko wykonawcą nałożonych na organ prowadzący szkoły zadań, z czego jest rozliczany przez organ prowadzący szkołę.

Normy prawne, z których wynika obowiązek dyrektora szkoły zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole lub placówce, a także bezpiecznych i higienicznych warunków uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę, nie zwalnia organu prowadzącego szkołę z odpowiedzialności za realizację obowiązków nałożonych na niego mocą art. 10 ust. 1. Wyegzekwowanie obowiązków może być skutecznie dochodzone od podmiotu, który prowadzi szkołę, a nie nią tylko zarządza. Zasadna jest teza, zgodnie z którą obowiązek dyrektora zapewnienia uczniom i uczennicom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu jest skorelowany z obowiązkami organu prowadzącego szkołę, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1.

W związku z tym należy uznać, że istnieje pole do aktywnego działania władz miejskich Wrocławia. Nie stoi na przeszkodzie, aby to samorząd podjął działania, które doprowadzą do zwiększenia dostępności posiłków roślinnych dla dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach prowadzonych przez Gminę Wrocław. Władze miejskie posiadają bowiem odpowiednie kompetencje i upoważnienia ustawowe. Podkreślić trzeba, że celem podjętych działań miałyby być zwiększenie dostępności posiłków roślinnych dla dzieci i młodzieży, nie zaś ustalenie ich w menu jako jedynych stosowanych.

Wbrew temu, co wskazano w odpowiedzi, przepisy nie stoją na przeszkodzie zwiększeniu dostępności do posiłków roślinnych – jedynym działaniem koniecznym do podjęcia byłby wysiłek organizacyjny. Istnieje zatem pole do działania władz samorządowych w celu zwiększenia dostępności tych posiłków. Dla przykładu, możliwe byłoby wprowadzenie (dla osób wyrażających taką chęć) do menu obowiązującego w placówkach edukacyjnych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Wrocław, istnienie opcji posiłku wyłącznie roślinnego (tj. niezawierającego żadnych produktów pochodzenia zwierzęcego). Możliwe jest skomponowanie posiłku roślinnego w taki sposób, aby był on różnorodny i zawierał składniki odżywcze, które zapewniają zdrową dietę. Podkreślić należy, że nie chodzi o wprowadzenie wyłącznie wegańskich posiłków w określone dni tygodnia (np. wegańskich piątków), lecz zwiększenie dostępności takich posiłków dla osób wyrażających taką chęć. Ponownie podkreślić należy, że nie chodzi o systemowe wprowadzenie diety wegańskiej w placówkach nadzorowanych przez Wrocław jako jedynego obowiązującego rozwiązania, z jednoczesnym pominięciem posiłków pozostałych rodzajów. Chodzi o zwiększenie dostępności takich posiłków dla dzieci i młodzieży, gdyż ich brak stanowi realny problem.

Brak dostępności posiłków roślinnych w placówkach edukacyjnych to nie tylko puste słowa – to fakt poparty badaniami opinii publicznej. Z badania przeprowadzonego przez Fundację Green REV Institute we współpracy z Rodzicami dla Klimatu i Akcją Demokracją na przełomie kwietnia i maja 2022 roku pod nazwą „Badanie dostępności roślinnych posiłków w szkołach”. Grupa badawcza (660 osób) została scharakteryzowana jako osoby uczące się w szkołach prywatnych i publicznych szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Polsce ze wszystkich typów miejscowości podzielonych pod kątem wielkości. Co ważne, badanie zostało skierowane nie tylko do osób na diecie wegańskiej czy wegetariańskiej, ale do pełnego spektrum osób uczących się, także będących na diecie mięsnej czy ograniczającej produkty zwierzęce. Najistotniejszą daną wynikającą z zadania powyższego pytania jest fakt, że prawie połowa osób uczących się ogranicza lub wyklucza całkowicie konkretne produkty zwierzęce. Z badania wynika, że prawie połowa osób ankietowanych ogranicza lub wyklucza całkowicie konkretne produkty zwierzęce, a na diecie wegańskiej i flexi wegańskiej jest ponad 10% osób uczących się (10.2%). Jednocześnie zaledwie 6,5% osób ma możliwość spożycia wegańskiego posiłku, przy czym najczęściej tego rodzaju posiłki są dostępne głównie w formie eliminacji części innych istotnych elementów posiłku np. wykluczenie mięsa z posiłku i zakup samych warzyw np. frytek, surówki, gotowanych ziemniaków czy makaronu. Jednym z głównych wniosków badania jest brak dostępności do żywienia jako takiego na poziomie odpowiadającym potrzebom osób uczących się. Przynoszenia żywności z

domu połączonego z brakiem możliwości podgrzania go oraz oferty sklepów w okolicach szkoły nie można uznać za rozwiązanie odpowiednie i skuteczne – w szczególności w odniesieniu do młodszych osób uczniowskich. Warunki napotymane w polskiej szkole nieraz zmuszają młodzież do spożywania posiłków wbrew swoim przekonaniom – przez brak dostępności opcji wegańskich i wegetariańskich w stołówkach w taki sposób je aż 15% osób badanych.

Badania pokazują, że liczba osób na diecie wegańskiej stale rośnie, w szczególności w grupach wiekowych 16-24. Nie można dłużej ignorować ich potrzeb oraz prawa do samostanowienia. Szkoła to placówka klasyfikowana jako zakład administracyjny, który realizuje zadania oświatowe i wychowawcze. Istotną jego cechą jest występowanie „władztwa zakładowego” organów zakładu (szkoły) – dyrektora, rady pedagogicznej, nauczycieli – wobec użytkowników zakładu, czyli uczniów i uczennic, w związku z korzystaniem przez nich z działalności szkoły. W związku z tym, że placówka edukacyjna nakłada na uczniów i uczennice określone obowiązki (przebywanie w określonym miejscu w określonym czasie, zakaz opuszczania placówki), już czas, aby zaczęła również realizować ich prawa. Zwiększenie dostępności do posiłków roślinnych będzie stanowić krok w tym kierunku.

Jak wskazano wyżej, Prawo oświatowe nie stoi na przeszkodzie zwiększeniu aktywności samorządów celem zwiększenia dostępności roślinnych posiłków w szkołach i przedszkolach. Jej brak, jak również niewystarczająca ilość działań zmierzających do zwiększenia ich dostępności stanowi realny problem, który musi zostać zwalczony. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu dostępność posiłków roślinnych dla osób, które zgłaszają taką chęć.

Wskazać również należy, że dostępność roślinnych opcji żywieniowych w szkołach będzie stanowiło jeden z przejawów realizacji prawa przewidzianego w art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z tym przepisem rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. W piśmiennictwie wskazuje się, że prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem jako najważniejsze prawo rodzicielskie. Prawo do wychowania dziecka jest w praktyce najważniejszym prawem rodzicielskim. Dostęp osób uczniowskich w szkole do zdrowych posiłków produkowanych z poszanowaniem środowiska naturalnego uznać należy za spełnienie tego prawa konstytucyjnego.

Istotne jest również to, że dostępna roślinna opcja posiłku w szkole pozwoli zapewnić dostęp do zdrowych i zbilansowanych posiłków również osobom uczniowskim z alergiami na białko kurze i białko mleka krowiego. Spełnia to wymogi słusznościowe, jest wyrazem wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu. Promowanie zdrowych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat jest najlepszą formą wykształcania zachowań prozdrowotnych, jak również dostępność roślinnych, nieprzetworzonych posiłków jest zgodna z wiedzą przekazywaną osobom uczniowskim w szkołach przy realizacji podstawy programowej w zakresie kładącym nacisk na zdrowe żywienie. Umożliwienie wyboru uczniom i uczennicom doprowadzi również do realizacji postulatów zawartych w Europejskiej Karcie Praw Podstawowych. Zgodnie z jej art. 24 ust. 2 we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka. Będzie to służyło realizacji prawa do wyboru. Co więcej, będzie to stanowiło wyraz promowania zdrowych nawyków żywieniowych, jak również kształcenia postaw prośrodowiskowych i prozdrowotnych – dostępność do roślinnych, nieprzetworzonych produktów jest zgodna z wiedzą przekazywaną dzieci i młodzieży w szkołach oraz jest zgodna z rzetelnymi zaleceniami żywieniowymi.

W odpowiedzi nie odniesiono się w żaden sposób do kwestii związanych z Miejskim Planem Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030 dla Miasta Wrocławia, Europejskim Zielonym Ładem, Strategią od Pola do Stołu czy pakietem legislacyjnym Fit For 55. Działaniem, które z pewnością powinno zostać podjęte przez władze Wrocławia, jest stworzenie i wprowadzenie w życie „Polityki żywnościowej” Wrocławia. Stanowić będzie ona deklarację troski o system żywnościowy miasta, zmierzając do zapewnienia każdemu i każdej szerokiego dostępu do zdrowej i bezpiecznej żywności, wyprodukowanej z poszanowaniem środowiska naturalnego i uczestników tego procesu. Celem wprowadzenia takiej polityki będzie rozwijanie zrównoważonych systemów żywnościowych, które są inkluzywne, odporne, bezpieczne i różnicowane, które zapewniają zdrową i przystępną cenowo żywność dla wszystkich ludzi w ramach opartych na prawach człowieka, które minimalizują ilość odpadów i chronią bioróżnorodność, przystosowując się do zmian klimatycznych i łagodząc ich skutki – na wzór Paktu Mediolańskiego z 2015 roku, którego zresztą jednym z sygnatariuszy jest Wrocław. Warszawa, jako inny sygnatariusz tego paktu, podjęła już działania w zakresie przygotowania swojej Polityki żywnościowej. Czas, aby i Wrocław podjął działania w tym kierunku – rzecz jasna z uwzględnieniem udziału społeczeństwa w konstrukcji takiej Polityki.

Na tym tle warto podnieść, że odpowiedzialne działania Wrocławia mające na celu zwiększenie dostępu do roślinnej żywności w szkołach będą stanowić krok ku realizacji wynikających z zaleceń strategii przyjętych na poziomie Unii Europejskiej. W kontekście dążenia ku realizacji Europejskiego Zielonego Ładu Komisja Europejska przyjęła kompleksową strategię „Od pola do stołu” (EU Farm 2 Fork), w ramach której uznaje się silne zależności między zdrowiem ludzi, zdrowiem społeczeństw na wszystkich poziomach i zdrową planetą oraz która ma na celu uwzględnienie w kompleksowy sposób wyzwań związanych ze zrównoważonymi systemami żywnościowymi.

Zwiększenie dostępności do posiłków roślinnych będzie stanowić krok ku realizacji powyższych celów, zaś stworzenie Polityki żywnościowej będzie krokiem w słusznym kierunku. Zmiana jest nieunikniona, a rola sektora produkcji żywności pod względem negatywnego wpływu na klimat jest zbyt duża, by ją pominąć.

W związku z powyższym zwracam się z pytaniami:

1. Czy Gmina Wrocław monitoruje zapotrzebowanie na dostępność roślinnych opcji żywieniowych wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym? Czy robią to placówki oświatowe dla których organem prowadzącym jest Gmina Wrocław?
2. Czy planuje Pan zlecenie opracowania Polityki żywnościowej dla Miasta Wrocławia?
3. Jakie działania podejmowane są w placówkach oświatowych, aby nie dopuszczać do wykluczenia żywieniowego uczniów i uczennic na diecie roślinnej?

Z wyrazami szacunku

Jołanta Niezgódka
Radna Rady Miejskiej Wrocławia